

2003-ųjų metų
Lietuvos laisvosios rinkos instituto
A T A S K A I T A

2004
Vilnius

TURINYS

Įvadas	1
Dereguliavimas	2
Mokesčiai	3
Socialinė apsauga	5
Sveikatos apsauga	6
Integracija į ES	7
Būsto politika	8
Darbo santykiai	8
Ekonominis saugumas	9
Įmonių teisė	9
Kapitalo rinka	9
Konkurencija	10
Nuosavybė	10
NVO reglamentavimas	11
Privatizavimas	11
Registrai	12
Švietimas	12
Viešasis administravimas	12
Valstybės biudžetas	13
Žemės ūkis	14
Žinių ekonomika ir telekomunikacijos	14
Verslo etika	15
LLRI tyrimai ir apžvalgos	15
Kiti LLRI darbai	16
LLRI žiniasklaidoje	19

Įvadas. Lietuvos laisvosios rinkos institutas 2003 metais

2003 metai Lietuvos laisvosios rinkos institutui buvo užsibrėžtų darbų tęstinumo ir naujų instituto veiklos galimybių paieškos metai. Instituto darbai ir toliau išliko matomi, girdimi ir priimami ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų.

Lietuvos laisvosios rinkos instituto Taryba 2003 metams buvo patvirtinusi prioritetines sritis - verslo dereguliavimas, mokesčiai, socialinė apsauga, sveikatos apsauga, integracija į Europos Sąjungą - kurioms institutas, sekdamas valdžios iniciatyvas ir ruošdamas savo pasiūlymus, skyrė ypatingą dėmesį.

Pernai valdžios institucijos, tarptautinės ir nevyriausybinės organizacijos nuolat kvietė LLRI ekspertus dalyvauti darbo grupėse, kreipėsi ekspertizų. Institutas taip pat inicijavo ir pristatė valdžiai ir visuomenei naujus tyrimus ir reformų pasiūlymus nuosavybės apsaugos, ekonominio saugumo, pensijų sistemos reformos ir kitose srityse.

Institutas toliau tęsė aktyvų bendradarbiavimą su žiniasklaida - inicijavo daug autorinių straipsnių, žiniasklaida nuolat kreipėsi į LLRI ekspertus dėl nuomonės, interviu ar komentarų. Kiekvieną mėnesį suskaičiuojama apie 73 LLRI komentarus ir pasirodymus diskusijose radijuje, televizijoje bei publikacijose spaudoje (įskaitant straipsnius, komentarus, pranešimus spaudai). Aktyviai tebelankomas instituto tinklapis (www.Lrinka.Lt ir www.FreeMa.Org) per mėnesį skaičius – 26 000 lankytojų (230 000 perskaitytų straipsnių).

Akademinė bendruomenė kvietė skaityti paskaitas aukštosiose mokyklose ir jaunimo organizacijų sambūriuose, mokslinėse konferencijose. 2003 metais LLRI ekspertai įvairių Vilniaus Universiteto fakultetų studentams vėl dėstė kursą „Kapitalizmas ir laisvė“, kuriuo siekiama gilinti socialinių ir ekonominių visuomenės gyvenimo dėsnių supratimą ir įtvirtinti laisvės kaip dalyko, kuris reikalauja gilaus žmonių supratimo, dėstymo tradiciją.

Taip pat institutas paskelbė naują konkursą „Laisvės studijos“. Šis konkursas rašančiuosius turėtų paskatinti nagrinėti socialinių ir ekonominių visuomenės dėsnių veikimą ekonomikos, teisės, moralės ar kitose srityse, išmolti suprasti žmonių motyvacijas socialinėje-ekonominėje veikloje ir suvokti, kad žmonių tikslų ir vertybių įvairovė ne trikdo, o palaiko sklandų visuomenės sambūvį.

Nemažai renginių suorganizavome ir patys. Bene didžiausias instituto istorijoje organizuotas tarptautinis renginys - liepos 6-10 d. Vilniuje įvykusi tarptautinė konferencija „Į laisvę: principai ir jų įgyvendinimas“, į kurią susirinko laisvės apologetai - ekonomistai, filosofai, politikai, akademikai, žurnalistai - iš viso pasaulio. Iš viso 2003 metais buvo suorganizuoti 7 renginiai, kuriuose dalyvavo apie 600 žmonių.

Šiuo metu LLRI bibliotekos kolekciją sudaro apie 2420 knygų, vadovėlių ir brošiūrų lietuvių, rusų, anglų ir vokiečių kalbomis: ekonomikos filosofijos ir istorijos, verslo, vadybos, nevyriausybinių organizacijų ir kitomis temomis. Kiekvienais metais biblioteka pasipildo apie 250 naujų leidinių.

LLRI išleido "Lietuvos ekonomikos tyrimą 2002/2003", kuriame pateikiami rinkos dalyvių 2002 m. vertinimai ir patikslintos prognozės 2003-iesiems. Rugsėjo 30 d. LLRI pristatė 12-ąjį Lietuvos ekonomikos tyrimą, kuriame pateikiamos rinkos dalyvių patikslintos prognozės 2003-iesiems ir 2004 m. prognozės.

LLRI ekspertai aktyviai dirbo ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautinėje sferoje – ypač dažnai ekspertai buvo kviečiami dalyvauti tarptautiniuose renginiuose ir išdėstyti savo požiūrį į Lietuvoje ir pasaulyje vykstančius ekonominius procesus. Nauji iššūkiai ir daug jėgų reikalaujantys darbai Europoje instituto laukia ir šiemet.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas 2003 metais

Laisvoji rinka – Lietuvos gerovei. Atnaujinta Lietuvos laisvosios rinkos instituto programa „Laisvoji rinka – Lietuvos gerovei“. LLRI ekspertai programos pagrindu paruošė ir pateikė siūlymus pagrindiniais ekonominių reformų klausimais LR Prezidentui.

Dereguliavimas. Apgailestaudamas, kad gera iniciatyva liko neišnaudota, **LLRI paskelbė pasitraukiantis iš „Saulėtekio“ komisijos veiklos.** 1999 metais pradėta Verslo sąlygų gerinimo iniciatyva (plačiai žinoma kaip „Saulėtekis“) siekė pagerinti Vyriausybės darbo efektyvumą bei suburti verslo visuomenę bei specialistus, kurie identifikuotų opiausias verslo sąlygoms kenkiančias problemas. Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI) nuo pat pradžios aktyviai prisidėjo prie „Saulėtekio“ veiklos, instituto darbuotojai dalyvavo darbo grupių bei Komisijos veikloje. Atsižvelgdamas į tai, kad pastangos išjudinti „Saulėtekį“ žlugo, trūksta politinės valios vykdyti verslo sąlygas gerinančią programą, darbo grupių nariai yra izoliuojami nuo informacijos, o siūlomi sprendimai yra iškreipiami arba ignoruojami, LLRI konstatuoja, jog darbas „Saulėtekio“ komisijoje ir darbo grupėse tapo neefektyvus.

Ieškodamas efektyvesnių būdų, kaip patobulinti teisėkūros procesą, kurie padėtų pagerinti verslo aplinką, paskatinti darbo vietų kūrimą ir didinti žmonių pajamas, LLRI:

- sustiprins ryšius su valdžios institucijomis, įtakojančiomis verslo sąlygas atskirose srityse;
- ir toliau seks teisės aktų pakeitimus, atliks jų analizes ir teiks valdžios institucijoms pagal jų kompetenciją;
- inicijuos verslo sąlygų gerinimą lemiančias reformas, ruoš ir teiks reformų pasiūlymus valdžios institucijoms pagal jų kompetenciją;
- toliau identifikuos ir analizuos verslo problemas ir siūlys jų sprendimų būdus per žiniasklaidą ir viešas diskusijas.

Šis instituto žingsnis buvo plačiai nušviestas viešumoje - 12 paminėjimų ir reportažų žiniasklaidoje (LLRI straipsnis „Kodėl neprigijo Saulėtekis“).

LLRI prezidentas Ugnius Trumpa dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso inicijuotos **Antibiurokratinės programos parengimo darbo grupės veikloje.** Darbo pabaigoje buvo pristatyta darbo grupės ataskaita, kurioje pateikiamos verslo aplinką varžančios biurokratinės nuostatos ir siūlomos priemonės, kaip sumažinti biurokratinis barjerus verslui ir korupciją. Remiantis darbo grupės rezultatais buvo paruoštas pasiūlymų paketas, kuris Prezidentūros buvo pateiktas Vyriausybei. LR Premjeras sukūrė komisiją darbo grupės aprašytoms problemoms nagrinėti.

Birželio 19 d. Vilniuje vyko LLRI organizuota **konferencija „Laikas stiprinti statybos verslo teisinius pamatus: viešieji pirkimai ir reguliavimas statybos versle“.** Renginyje ekspertai, statytojai ir valdžios atstovai ieškojo būdų, kaip statybos verslo taisyklės bei viešųjų pirkimų procedūras padaryti aiškias, skaidrias ir pritaikyti jas moderniam statybos verslui. Renginyje buvo pristatytas pranešimas „Kaip „suremontuoti“ statybos verslo reguliavimą?“. Seminaro dalyviai pritarė iškeltoms problemoms ir priėmė renginio rezoliuciją.

Taip pat buvo atnaujintas LLRI **pasiūlymų paketas dėl statybų verslo reguliavimo**, kuris išplatintas konferencijos dalyviams. Tęsdamas darbą statybų reglamentavimo srityje, institutas išnagrinėjo Seime svarstomą **Teritorijų planavimo įstatymo pataisų projektą** ir pateikė išvadas Seimui. LLRI ekspertų nuomone, šio įstatymo priėmimas teigiamų pasekmių verslui ir visuomenei neturės.

Gruodžio 5 d. LLRI prezidentas Ugnius Trumpa ir vyresnysis ekspertas Remigijus Šimašius dalyvavo Norvegijos Atlanto komiteto ir Lietuvos Atlanto sutarties bendrijos rengiamoje **konferencijoje Trakuose, kurioje diskutuota apie modernios visuomenės pažeidžiamumą dėl energijos tiekimo ir korupcijos.** Renginyje ieškota būdų, kaip sudaryti tokias sąlygas, kurios didintų stabilumą pažeidžiamoje šiuolaikinėje visuomenėje.

Tęsdamas darbą rinkos dereguliavimo srityje, spalio mėnesį LLRI išanalizavo naujos redakcijos **Tabako kontrolės įstatymo projektą** ir pateikė pastabas Seimo Ekonomikos komitetui dėl tabako gaminių bandymų, prekybos, nerūkančiųjų apsaugos ir skiriamų sankcijų.

LLRI išvadose teigiama, kad įstatymo projektas netiksliai įgyvendina ES teisės reikalavimus – nuostatos dėl tabako gaminių bandymo ir rezultatų pateikimo suvaržo įmones labiau nei Europos Sąjungos teisė. Projektas numato nepagrįstus tabako gaminių gamybos, prekybos ir vartojimo apribojimus, galinčius turėti neigiamos įtakos verslui, neužtikrinant efektyvios tabako gaminių pardavimo nepilnamečiams draudimo įgyvendinimo sistemos, sudaromos nepagrįstos kliūtys suaugusiems vartotojams pasirinkti bei išsigyti tabako gaminių. Dėl šių priežasčių ekspertai ragino įstatymo projektą taisyti, tiksliai perkelti ES teisės nuostatas ir atsisakyti minėtų tabako gaminių prekybos ir vartojimo apribojimų. Deja, įstatymą Seimas priėmė 2003 m. pabaigoje be minėtų siūlymų.

Spalio mėnesį LLRI išanalizavo **Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo projektą** (IXP-2774) ir pateikė išvadas Seimo Ekonomikos ir Sveikatos reikalų komitetams. Šiame dokumente alkoholio kontrolės reguliavimo kryptis sutampa su LLRI dar 1999 metais teiktomis rekomendacijomis: atsisakyta importo licencijavimo, valstybės įmonių veiklos alkoholinių gėrimų gamyboje. Tačiau esminiai šio įstatymo projekto trūkumai išlieka alkoholio gamybos ir prekybos licencijavimo, prekybos apribojimų ir ekonominių sankcijų skyrimo klausimai.

LLRI nuomone, įstatymo projekte tikslinga atsisakyti alkoholinių gėrimų gamybos ir prekybos licencijavimo, iš naujo įvertinti alkoholio vartojimo ir reklamos apribojimų tikslus bei priemones, atsisakyti nepagrįstų ekonominių sankcijų, pavyzdžiui, licencijos atėmimo, ir gerinti ginčų dėl įstatymo pažeidimų nagrinėjimo tvarką. Buvo atsižvelgta į LLRI siūlymą ginčų nagrinėjimo srityje ir įvesta nuostata sustabdanti skirtos sankcijos vykdymą, jei sprendimas dėl sankcijos skyrimo skundžiamas teismui. Deja, į kitas pastabas atsižvelgta nebuvo.

Žiniasklaidoje nemažai buvo diskutuojama energetikos liberalizavimo tema ir kitomis dereguliavimo temomis – 57 pasirodymai žiniasklaidoje.

Mokesčiai. Iki instituto ekspertams pasitraukiant iš **Saulėtekio darbo grupių veiklos**, LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė dalyvavo mokesčių darbo grupės posėdyje sausio 10 dieną, kuriame buvo aptariami Investuotojų forumo pasiūlymai įvesti „Sodros lubas“, Loterijų mokesčio įstatymo projektas.

Tarp „Saulėtekio“ mokesčių darbo grupės identifikuotų problemų buvo **nurodytas netikslumas Mokesčių administravimo įstatyme**, kuris leido Mokesčių inspekcijai interpretuoti įstatymą mokesčių mokėtoju nepalankiu būdu. Įstatymo teiginys dėl maksimalaus tikrinimo laiko – 90 dienų – buvo išplėstas dvidešimčia dienų akto surašymui. Mokesčių darbo grupė siūlė pakeisti Mokesčių administravimo įstatymą ir nustatyti 90 dienų tikrinimo terminą, pabrėžiant, kad tikrinimas apima ir akto surašymą. „Saulėtekio“ komisijoje buvo rastas kompromisas – nustatyti 100 dienų terminą kartu su akto surašymu. Tačiau Finansų viceministro pasirašytame Įstatymo pakeitimo projekte teikiamas 100 dienų terminas tačiau (!) patikrinimo akto dienos įskaičiuojamos tik tuo atveju, jei aktas surašomas nuvykus pas mokesčio mokėtoją ar mokesčių išskaičiuojantį asmenį. Akivaizdu, kad tokia įstatymo formuluotė, einanti po „saulėtekio vėliava“ tik kompromituoja verslo sąlygų gerinimo idėją bei šiam tikslui pasiekti taikomą įrankį. LLRI akcentuojant šį nepavykusį patikrinimo dienų trukmės sumažinimą (6 pasirodymai žiniasklaidos priemonėse), Finansų ministerija atsiėmė padėti bloginančius siūlymus, bet liko galioti kritikuotoji senoji tvarka.

LLRI pasitraukus iš „Saulėtekio“, tęsiamas bendradarbiavimas su pačia Finansų ministerija.

Šių metų liepos 1 dieną LR Seimas priėmė pelno mokesčio įstatymo pakeitimus, tarp kurių buvo pakeistas **Pelno mokesčio įstatymo 38 straipsnis**. Dar tuomet, kai įstatymo projektas buvo svarstomas Saulėtekio mokesčių komisijoje, Lietuvos laisvosios rinkos institutas atkreipė dėmesį į tai, kad šis straipsnis yra nepalankus verslo plėtrai, nes jame įtvirtintos diskriminacinės turto nuomos apmokestinimo nuostatos. LLRI parengė 38 straipsnio ekspertizę, kurioje teigiama, jog nuomojamas turtas, esant bent vienam iš įstatyme nustatytų kriterijų, apmokestinamas tris kartus.

LLRI ekspertizėje atskleistos 38 straipsnio ydos buvo plačiai diskutuojamos spaudoje, verslo visuomenėje, Finansų ministerijoje, Vyriausybėje, Seimo komitetuose. Į šią diskusiją įsitraukė auditoriai bei įmonės.

Norėdami, kad žodžiai neliktų vien jais, parengėme konkrečius alternatyvius variantus, kaip galėtų būti keičiamas 38 straipsnis. Manėme, kad geriausias sprendimas būtų panaikinti 38 straipsnio 1

dalies 2 punktą. Šioji nuomonė buvo išgirsta kai kurių Seimo narių, siūlymas panaikinti 38 straipsnio 1 dalis 2 punktą buvo įregistruotas Seime. Tačiau šiandien tenka konstatuoti, kad geriausias sprendimas nebuvo priimtas. Pakeistame įstatyme įtvirtinta kompromisinė nuostata. Numatome sekti poįstatyminius aktus ir komentarus.

Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertai apskaičiavo, jog šiemet **Laisvės nuo mokesčių diena** Lietuvoje išaušo gegužės 3 d. 2003 metais vidutinis Lietuvos pilietis turėjo dirbti 122 dienas, kad išlaikytų valdininkiją ir vis dar valstybės žinioje esančias sritis – sveikatos ir socialinę apsaugą, švietimą, krašto apsaugą ir policiją. Šiais metais Laisvės nuo mokesčių diena atėjo 1 diena anksčiau nei pernai. Tačiau tai toli gražu nerodo, jog lietuviai pradėjo mokėti mažiau mokesčių. Greičiau priešingai - valstybės funkcijų finansavimas absoliučia suma stipriai išaugo. Laisvės diena atėjo greičiau dėl sparčiai išaugusio bendrojo vidaus produkto. Nors augantis bendrasis vidaus produktas sudarė prielaidas žymiai sumažinti santykinę mokesčių našta, tačiau ekonomikos klestėjimu buvo pasinaudota ne žmonių, o biudžeto labui. Plačiai nušviesta žiniasklaidoje - 16 viešumo atvejų.

Balandžio 3 dieną LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė studentams pristatė pranešimą „Kiek kainuoja valdžia. Ar gali kainuoti mažiau“. Gegužės 15-16 d. R.Vainienė dalyvavo **tarptautinėje metinėje Pasaulio banko konferencijoje**, vykusioje Prancūzijoje, Paryžiuje. Konferencijoje R.Vainienė kalbėjo apie fiskalinės sistemos pokyčius Centrinėje ir Rytų Europoje kaip atsaką į vykstančius ekonomikos pokyčius šiame regione. Rengiama konferencijos publikacija.

Vykdamas projektą „Nuosavybės apsauga ir ekonominių sankcijų politika“, buvo išanalizuotos **mokesčių administravimo nuostatos žeidžiančios nuosavybę**. Taip pat LLRI surengtoje spaudos konferencijoje buvo pristatyti apklausos „Mokesčių administravimas ir nuosavybės apsauga“ rezultatai tyrimo ir apklausos rezultatai, susiję mokesčių administravimo nuostatomis žeidžiančiomis nuosavybę. Rezultatai buvo pristatyti ir LLRI renginyje „Nuosavybės saugumas. Ar tvirti rinkos pamatai Lietuvoje?“. Šia tema buvo 12 viešumo žiniasklaidoje atvejų. Tyrimo rezultatai ir išvados pristatytos valdžios institucijoms.

Valdžios atstovams grasinant įvesti progresyvinę mokesčių sistemą, LLRI atnaujino **„antiprogresyvinę“ kampaniją** - 5 viešumo atvejai žiniasklaidos priemonėse. Rudenį Vyriausybė atsisakė progresyviųjų mokesčių idėjos (bent kol dirbs ši Seimo dauguma). Jei vėl atsinaujintų šios idėjos, institutas pasiruošęs vėl tęsti visuomenės švietimą apie progresyvinės mokesčių sistemos ydas.

Tęsdamas darbą mokesčių srityje, LLRI išanalizavo **naują Mokesčių administravimo įstatymo projektą** ir pateikė išvadas Finansų ministerijai. Išvadose teigiama, jog Mokesčių administravimo įstatyme apskritai neturėtų būti nuostatų, įpareigojančių bankus ir kitas bendroves teikti informaciją apie išmokėtas grynųjų pinigų sumas, sąskaitų Lietuvoje ir užsienyje atidarymą ir uždarymą, įsigytus vertybinius popierius ir parduotas prekes ar paslaugas. LLRI ekspertų nuomone, nekryptingas, masinis informacijos rinkimas tik sudaro papildomų kaštų rinkos dalyviams, tačiau negarantuoja geresnio mokesčių surinkimo. Institutas taip pat kritikuoja įstatymo projekto nuostatą, įpareigojančią bankus nurašyti mokesčių nepriemokas sumas iš mokesčių mokėtojo sąskaitos, nes tokia tvarka, anot ekspertų, prieštarauja požiūriui, kad mokesčių mokėtojas mokesčius „moka“, o ne mokesčių inspektorius mokesčius „susirenka“. Mokesčių mokėjimo skatinimas ir užtikrinimas turėtų būti vykdomas ne tokiais drastiškais metodais.

LLRI išvadose taip pat teigiama jog, siekiant išvengti „žiaurių akcijų“, būtų tikslinga Valstybinės mokesčių inspekcijos uždavinius apriboti tik iki mokesčių administravimą reglamentuojančių teisės aktų vykdymo. Ekspertų manymu, VMI neturėtų dalyvauti įgyvendinant mokesčių administravimo politiką.

Be to, instituto teigimu, mokesčių teisės aktų neaiškumai ir prieštaravimai turi būti aiškinami mokesčio mokėtojo naudai besąlygiškai ir be išlygų, taip pat turi būti leidžiama mokesčių mokėtojui pasirinkti mokesčio deklaracijos pateikimo formą ir kt.

Vyriausybei pateikus įstatymo projektą Seimui, LLRI aktyviai dalyvaus projekto svarstymuose Seime. Buvo publikuoti 2 LLRI ekspertų straipsniai apie kai kurias geras, blogas ir pusėtinas naujoves, senojo Mokesčių administravimo įstatymo paveldą ir kitus mokesčių administravimo dalykus.

Birželio 22-25 d. LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė dalyvavo Montenegro vykusioje konferencijoje apie mikrovalstybės perspektyvas, kuri organizavo Institute for Strategic Studies and Prognoses. R. Vainienė skaitė pranešimą "**Valdžios kainos mažinimas: nuo prievartinių prie savanoriškų pirkimų**", kuriame atskleidžiama valdžios kaštų įvairovė ir argumentuojama išlaidų, kurias žmonės skiria valdžiai, mažinimo svarba.

Lapkričio 20-23 d. LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė dalyvavo tarptautinėje **konferencijoje "Austrijos ekonomika šiandien II: reformos vardan konkurencingos ekonomikos"**, kurią rengė Friedrich A. v. Hayek institutas Vienoje. Renginyje Rūta Vainienė skaitė pranešimą "Iššūkiai mažoms šalims Europos Sąjungoje", taip pat dalyvavo diskusijose ir atsakinėjo į klausimus apie mokesčių reformą Lietuvoje. Davė interviu Austrijos TV. Konferencijoje siekiama paskatinti Austrijos pajamų mokesčio reformą ir pereiti prie proporcinio pajamų mokesčio. Ruošiamas konferencijos leidinys.

Vienkartinio gyventojų turto deklaravimo įstatymo projekto kritika. LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė komentaruose ir straipsniuose kalbėjo apie privalomą vienartinį turto deklaravimą, kuris kitais metais laukia Lietuvos gyventojų.

Specialios apskaitos blankų kritika ir problemos dėl numatomo pereinamojo laikotarpio iškelimas. Finansų ministerija atsisakė pereinamojo laikotarpio ir patvirtino, kad sąskaitos-faktūros šiemet bus panaikintos.

Taip pat atliktas Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo bei siūlomų pakeitimų įvertinimas.

Taip pat buvo nemažai komentarų, straipsnių, kitokių pasirodymų žiniasklaidoje apie kitas problemas mokesčių srityje, viso – 115 viešumo atvejų.

Socialinė apsauga. Sausį išnagrinėta **LR Skurdo mažinimo strategijos įgyvendinimo 2002-2004 metais programa**, atlikta jos ekspertizė. Vėliau LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė šį dokumentą komentavo žiniasklaidoje, dalyvavo jo aptarime Skurdo mažinimo strategijos įgyvendinimo priežiūros darbo grupėje prie LR Prezidento.

Taip pat sausį buvo parengta ekspertizė dėl **Nedarbo socialinio draudimo įstatymo koncepcijos**, kurioje LLRI ekspertai atkreipia koncepcijos rengėjų dėmesį, jog bandymas nedarbo draudimą padaryti labiau atitinkančiu draudiminiu principu yra brangiai kainuojantis, tačiau jo mokestinės prigimties nepakeičiantis, procesas.

Vertybinių popierių komisijai parengus **LR Pensijų fondų įstatymo ir Pensijų kaupimo įstatymo** projektus, LLRI paruošė projektų ekspertizes ir pateikė rengėjams bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Projektų rengėjai į dalį pastabų įstatymų rengimo eigoje atsižvelgė. Vėliau, atnaujintos projektų ekspertizės buvo pateiktos ir Seimui. LLRI ekspertų nuomone, itin detalus pensijų fondų reklamos turinio ir formos reglamentavimas, taip pat detalūs reikalavimai investicijų portfelio diversifikacijai, veiklos išlaidų apribojimams apskundintų privačių pensijų fondų dalyvavimą pensijų sistemoje, sumažintų gyventojų galimybes gauti pakankamai informacijos apie pensijų fondų veiklą. Deja, Seime nebuvo atsižvelgta nė į vieną pastabą (nors pagal mūsų pastabas buvo užregistruotos dviejų Seimo narių pataisos).

Prasidėjus reklaminei pensijų reformos kampanijai, LLRI išplatino pranešimą, kuriame išreiškė susirūpinimą dėl visuomenėje plintančių gandų ir mitų apie pensijų reformą ir pakvietė visuomenę nesivelti į tokio pobūdžio spekuliacijas, o išsigilinti į pensijų reformos principus ir dalyvavimo kriterijus bei priimti sąmoningą sprendimą dėl savo ateities. LLRI ekspertai ne kartą žiniasklaidoje kalbėjo **apie privatų pensijų kaupimą ir motyvus**, dėl kurių žmonės nusprendžia pirmuosius metus nedalyvauti naujoje pensijų kaupimo sistemoje. LLRI ekspertai iš esmės teigiamai vertina valdžios sprendimą vykdyti pensijų reformą. Taip pat dalyvauta viešojoje Hansabanko organizuotoje diskusijoje apie pensijų reformą.

Lapkričio 12 d. LLRI suorganizavo diskusiją "Pensijų reformos eiga ir perspektyvos". Jos tikslas - suteikti visuomenei daugiau informacijos apie pensinio draudimo privačiuose pensijų fonduose galimybes bei naudą ir aptarti pensijų reformos perspektyvas. Renginyje taip pat bus

siekiami išskirti viešai diskutuojami pagrindiniai pensijų reformos praktinio įgyvendinimo trukdžius ir priemonės jiems šalinti. Dalyvavo pensijų reformos priežiūros institucijų, pensijų bendrovių, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, LLRI ir žiniasklaidos atstovai. Po diskusijos su rinkos dalyviais numatyta suformuluoti pasiūlymus dėl pensijų reformos paketo įstatymų pataisų.

Pavasariį dar kartą Seimui teiktos pastabos dėl **Piniginės socialinės paramos įstatymo** projekto. Ši tema buvo komentuota ir žiniasklaidai. LLRI ekspertų nuomone, socialinė parama ir jos teikimo kriterijai yra aštrėjanti problema – ypač prieš rinkimus politikai linkę didinti šią paramą, nepaisydami argumentų apie jos ekonominę bei moralinę žalą. LLRI pasiūlymai susilaukia tylaus pritarimo tarp specialistų, bet įstatymų leidėjams nėra priimtini. Įstatymas priimtas neatsižvelgus į LLRI pastabas. Surinkta informacija apie pašalpas vaikams ES šalyse kandidatėse. LR Konstitucinio teismo prašymu parengta ekspertinė išvada dėl piniginės socialinės paramos kriterijų. Ketinama ir toliau plačiai skleisti idėją dėl piniginės socialinės paramos teikimo pagal vieną formalų kriterijų – turta ir pajamas.

Balandį LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė pristatė pranešimą „**Skurdo priežastys Lietuvoje ir galimybės jį sumažinti**“ Šiaulių Europos informacijos centro organizuotame renginyje „Socialinės apsaugos pokyčiai Lietuvai įstojus į ES“. Pranešime akcentuotos žmonėms netapti skurdžiais reikalingos prielaidos – tai verslo sąlygos ir švietimas.

Gruodį Guoda Steponavičienė F. Numano fondo ir Lietuvos liberalų ir centro sąjungos seminare „Iššūkiai Lietuvos ateičiai: Lietuvos liberalų indėlis ir pozicija“ pristatė pranešimą „**Socialinio Europos modelio modernizavimo galimybės. Lietuvos prioritetai.**“, kuris parengtas remiantis LLRI atlikta Lisabonos strategijos ir jos įgyvendinimo poveikio Lietuvai įvertinimo studija.

Viešumas žiniasklaidoje – 10 pasirodymų žiniasklaidoje.

Sveikatos apsauga. Vasario 19 d. vyko LLRI organizuojamas **seminaras "Kuo reformuoti sveikatos apsaugos sistemą: pinigais ar sprendimais?"**, kuriame LLRI pristatė gyvybingos sveikatos apsaugos sistemos finansavimo modelį, kuris leistų siekti aukščiausios gydymo kokybės ir skaidraus finansavimo. Pagal renginio dalyvių išvalgas ir atsižvelgiant į naujus vaistų kompensavimą reglamentuojančius teisės aktus gyvybingos sveikatos apsaugos sistemos finansavimo modelis buvo patobulintas. 2004 metų pradžioje numatoma pristatyti projekto „Gyvybingos sveikatos sistemos modelis“ pasiūlymus ir rekomendacijas visuomenei.

Taip pat buvo dalyvauta nepriklausomais ekspertais farmacijos kompanijų ir sveikatos apsaugos įstaigų derybinėje grupėje dėl farmacijos firmų agentų lankymosi sveikatos įstaigose tvarkos.

Vykdamas projektą „**Vilniaus ligoninių restruktūrizacijos planas**“ dalyvauta rengiant analitinę medžiagą „Pacientų elgsenos motyvacija ir sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas, siekiant padidinti pacientų aptarnavimo kokybę bei paslaugos teikėjų efektyvumą“. Taip pat dalyvauta Vilniaus ligoninių restruktūrizacijos projekto modelio kūrimo ir pagrindimo darbuose. Šis projektas numato Vilniaus ligoninių lovų sumažinimo kiekius ir būdus, stacionarių paslaugų diferenciaciją, identifikuoja sveikatos paslaugų finansavimo būdų sukeltus trukdžius efektyviai sveikatos apsaugai.

Atliktas naujo **Kompensuojamųjų vaistų kainyno analizė**, parengti komentarai. Interviu žurnalui „Gydymo menas“ LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė vertina nuo 2003 m. rusėjo 13 d. galiojančių Kompensuojamųjų vaistų kainyną ir atkreipia dėmesį, kad pokyčiai ir ši kartą nėra sisteminiai, todėl ši sritis lieka sudėtinga, neskaidri, prieštaringai vertinama ir sunkiai prognozuojama.

Balandžio 7 d. Seime Nacionalinės vartotojų federacijos konferencijoje „NVO vaidmuo sveikatos sistemoje“ pristatytas pranešimas „**Pacientas – sveikatos paslaugų vartotojas**“. Spalio 28 d. pasisakyta LR Seime Nacionalinės sveikatos tarybos organizuotoje apskrito stalo diskusijoje tema „Kaip geriau aprūpinti Lietuvos gyventojus efektyviais kompensuojamais vaistais ir medicinos pagalbos priemonėmis“.

Išnagrinėtas Vilniaus savivaldybės sveikatos skyriaus parengtas **leidimų privačioms gydymo praktikoms Vilniaus mieste išdavimo tvarkos** projektas. Parengta bei pristatyta LLRI pozicija šiuo klausimu Vilniaus savivaldybės sveikatos skyriaus sudarytoje darbo grupėje. LLRI pasiūlymai buvo atmesti. Tačiau ir toliau ketinama propaguoti privačios medicinos privalumus bei konkurencijos naudą sveikatos paslaugose.

LLRI darbai šia tema plačiai nušviesti žiniasklaidoje - 14 paminėjimų ir reportažų apie LLRI renginį, 9 kiti viešumo atvejai.

Integracija į ES. Atsižvelgdamas į referendumo dėl Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą ir narystės šioje organizacijoje svarbą Lietuvos piliečiams, Lietuvos laisvosios rinkos institutas aktyviai dalyvavo diskusijose dėl būsimojo referendumo ir išreikė ekonomiškai pagrįstus ir pamatuotus vertinimus. Vasario 6 d. LLRI išplatintame pranešime spaudai buvo pristatyta LLRI pozicija referendumo dėl stojimo į ES klausimu.

LLRI ekspertai aktyviai dalyvavo viešose diskusijose apie Europos Sąjungos plėtros pasekmes ir pristatė pranešimus:

1. Europos komiteto organizuojamuose verslo pusryčiuose apie lobizmą įstojus į Europos Sąjungą;
2. konferencijai Sofijoje apie reguliacinio poveikio analizės sistemos diegimą Lietuvoje, vertinant Europos Sąjungos teisės normų poveikį;
3. Vadovų akademijoje apie Lietuvos verslo galimybes ir grėsmes jam įstojus į Europos Sąjungą;
4. apie narystės Europos Sąjungos poveikį Lietuvai vidurinių mokyklų mokytojams Utenoje (2003.04.09);
5. „Verslo žinių“ konferencijoje apie poreikį įvertinti integracijos į Europos Sąjungos poveikį verslo strategijoms (2003.04.24);
6. jaunimo organizacijos konferencijoje apie stojimo į Europos Sąjungos poveikį jaunimo gyvenimui (2003.04.17);
7. Lietuvos Respublikos ministrų kabinetui apie ES vidaus rinką bei bendrąją užsienio prekybos politiką (2003.04.23).
8. apie Baltijos šalių užsienio prekybos pokyčius stojant į Europos Sąjungą bei narystės Europos Sąjungoje poveikį verslui ISM seminare (2003.04.25);
9. tema „Ko laukti stojant į ES?“ LLRI renginyje „Laikas stiprinti statybos verslo teisinius pamatus: viešieji pirkimai ir reguliavimas statybos versle“ (2003.06.19);
10. birželio 24 d. LLRI vyr. ekspertas Ramūnas Vilpišauskas dalyvavo Užsienio reikalų ministerijos ir Didžiosios Britanijos ambasados Lietuvoje organizuotoje apvalaus stalo diskusijoje „Ekonominės reformos Lisabonos procesas ir ES plėtra“ („The Lisbon Process of Economic Reform in the Enlarging EU“). R.Vilpišauskas renginyje kalbėjo apie Lisabonos darbotvarkės, kuria siekiama sukurti sąlygas ES tapti konkurencingiausia ir dinamiškiausiai besiplėtojančia ekonomika iki 2010 m., turinį. Pranešime ekspertas daugiausia dėmesio skyrė Lietuvos pozicijai, išdėstyta Gairėse dėl Lietuvos pozicijos Lisabonos proceso atžvilgiu. Jis akcentavo poreikį ne imituoti ir kopijuoti ES dokumentų nuostatas, bet žinoti, kokius geriausios praktikos pavyzdžius gali pasiūlyti Lietuva ir kokie Lietuvos prioritetai Lisabonos darbotvarkės atžvilgiu. R.Vilpišauskas taip pat pabrėžė, jog būtina mažinti atotrūkį tarp retorikos ir kasdienių vidaus ekonominės politikos priemonių bei gerinti praktinį sprendimų įgyvendinimą;
11. birželio 27 d. LLRI vyr. ekspertas Ramūnas Vilpišauskas dalyvavo apskritojo stalo diskusijoje "Lietuvos misija Europos Sąjungoje: kokia turi būti Lietuvos Europos politika?", kurią surengė Europos komitetas prie LRV. Diskusijoje R.Vilpišauskas kalbėjo tema "Lietuvos ekonominiai interesai Europos Sąjungoje";
12. Spalio 16 d. LLRI vyresnysis ekspertas Ramūnas Vilpišauskas dalyvavo konferencijoje "Smulkiojo ir vidutinio verslo galimybės. Kaip sėkmingai jomis pasinaudoti?", kurią organizavo dienraštis "Verslo žinios". Renginyje ekspertas skaitė pranešimą "Ką žada ES smulkiesiems? Iššūkiai ir perspektyvos";
13. parengtas ir perskaitytas pranešimas apie narystės ES poveikį verslui susitikime su Utenos verslininkais, 24.10.2003;

14. paskaita „Lietuvos integracija į ES: pokyčiai prekyboje ir verslo aplinkoje“ ISM seminarui „Prekybos sąlygos ES. Įėjimo į ES rinką būdai“, 20.11.2003
15. gruodžio 19 d. LLRI vyresnysis ekspertas Ramūnas Vilpišauskas dalyvavo Lietuvos pramonininkų konfederacijos organizuotoje konferencijoje, kurioje skaitė pranešimą tema "Europos Sąjungos konstitucinė sutartis ir jos būsima reikšmė ES ir Lietuvos ekonomikai".

LLRI parengė ir pristato **studiją „Europos Sąjungos Lisabonos darbotvarkės ir jos poveikio Lietuvai įvertinimas“**, kurioje įvertinami ES Lisabonos strategijos tikslai ir uždaviniai ekonominės politikos, vidaus rinkos ir socialinės politikos srityse, jų aktualumas ir tikėtinas poveikis Lietuvos ekonomikai ir visuomenei, pateikiamos išvados ir siūlymai dėl strategijos uždavinių aktualumo ir Lietuvos prioritetų.

Ši studija – tai pirmas reikšmingas indėlis į diskusiją aktualiais ES ekonominės ir institucinės reformos klausimais Lietuvoje. Studijos autoriai tikisi, kad ji prisidės prie Lietuvos interesų išgryninimo, ir prie visuomenės informuotumo kėlimo. Darbas bus pristatytas atsakingoms valdžios institucijoms ir plačiai visuomenei.

Konferencijoje verslo ir valdžios atstovai aiškinosi, ar Lietuva pasirengusi bendrai Europos rinkos erdvei. Gruodžio 4 d. LLRI surengtoje **konferencijoje „Ar esame pasiruošę bendrai Europos rinkos erdvei? Gilinantis į Europos Sąjungos teisės įgyvendinimą“** verslo ir valdžios atstovai aiškinosi, ar tinkamai įgyvendinama ES teisė Lietuvoje ir su kokiais sunkumais Lietuvos įmonės vis dar susiduria likus mažiau nei pusmečiui iki Lietuvos narystės ES.

Taip pradėta Lietuvos teisės normų atitikimo ES sutarties 28-30 str. įvertinimo analizė.

Vyko Lietuvos integracijos į ES pasekmių viešinimas ir žiniasklaidoje, pradėta aktyvi diskusija apie tai, kokia turi būti Lietuva ES ir kaip tą pasiekti - išplatintas pranešimas žiniasklaidai apie LLRI poziciją referendumo dėl stojimo į ES klausimu, viso – 123 pasirodymai žiniasklaidos priemonėse. Numatoma ir toliau aktyviai tęsti visuomenės švietimą šia tema.

Būsto politika. Kartu su LRS Biudžeto ir finansų komitetu ir Finansų analitikų asociacija suorganizuota Seime diskusija apie parengto **Hipotekinių obligacijų ir hipotekinių kreditų įstatymo** projekto ekonominius ir teisinius aspektus. Politikų nuomonė dėl leidimo verstis hipotekiniu kreditavimu ir hipotekinių obligacijų tik kredito įstaigoms nepasikeitė, nes jiems teisiniai ir ekonominiai argumentai dėl vienokių ar kitokių priežasčių buvo nepriimtini.

Viešumas žiniasklaidoje – 24 viešumo atvejai.

Darbo santykiai. Tęsdamas veiklą darbo santykių srityje ir siekdamas lygiateisių sąlygų ir darbuotojams, ir darbdaviams, LLRI nuodugnai išnagrinėjo **Darbo kodeksą** ir suformulavo pastabas dėl Darbo kodekso pakeitimo. Pagal parengtus LLRI pasiūlymus LRS Liberalų frakcija Seime įregistravo Darbo kodekso pakeitimus. Deja, kodekso pakeitimų projektas Seimo plenariniame posėdyje buvo atmestas. Toliau numatoma vykdyti temos viešinimą per žiniasklaidą, šviečiant visuomenę apie ydingas Darbo kodekso pasekmes.

LLRI išanalizavo ir Seime svarstomą **Darbo tarybų įstatymo projektą** ir pateikė nuomonę Seimui. Ekspertai teigia, kad naujajai atstovavimo darbuotojams formai „darbo tarybai“ sudaromos nevienodos veiklos sąlygos ir teisės, palyginti su profesinėmis sąjungomis, ir naikinama darbuotojų galimybė pasirinkti priimtinesnę formą. Instituto nuomone, derėtų numatyti, kad pats darbuotojų kolektyvas sprendžia, kam - darbo tarybai ar profesinei sąjungai - suteikti teises derėtis dėl kolektyvinių sutarčių sudarymo ir kas turi teises prižiūrėti šių sutarčių vykdymą.

Gruodžio 18 d. LLRI surengė **spaudos konferenciją "Darbo tarybos: nuo geros idėjos iki netinkamo realizavimo"**, kurioje kartu su verslo asociacijų atstovais pristatė poziciją dėl šiuo metu Seime svarstomo naujojo Darbo tarybų įstatymo projekto ir aptarė, kodėl darbo tarybos nebus naudingos nei darbuotojams, nei darbdaviams. Spaudos konferencijoje dalyvavo LLRI ekspertas Donatas Demskis, Kauno regiono smulkiųjų ir vidutinių verslininkų asociacijos direktorė Laima Mogenienė ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos Verslo socialinės politikos ir teisės departamento

direktorė Laura Sirvydienė. Taip pat eksperto Donato Demskio nuomonė, jog darbo tarybų kūrimas nėra skatinamas buvo išspausdinta dienraštyje "Verslo žinios". Seimas **Darbo tarybų įstatymo projektą** grąžino patobulinti.

Trišalės tarybos prašymu buvo pateikta LLRI išvada **dėl minimalaus mėnesinio atlyginimo** didinimo. LLRI ekspertas Donatas Demskis nagrinėjo minimalaus mėnesinio atlyginimo anatomiją straipsnyje publikuotame Delfi.lt.

Kitas viešumas žiniasklaidoje – 31 pasirodymas.

Ekonominis saugumas. Rugsėį LLRI pradėjo įgyvendinti naują projektą, kurio metu parengė Lietuvos ekonominio saugumo užtikrinimo ir stiprinimo mokslinę studiją. Jos tikslas - išnagrinėti Lietuvos ekonominio saugumo užtikrinimui ir stiprinimui būtinas sąlygas ir pasiūlyti tam tinkamiausias politikos priemones. Studijoje buvo pristatyta ekonominio saugumo samprata ir skirtingi požiūriai į ją, įvertintos šiuo metu Lietuvoje vykdomos politikos priemonės ir teisiniai, ekonominiai, finansiniai bei politiniai veiksniai ir jų poveikis ekonomiam saugumui, įvertinta kitų šalių, daugiausia ES valstybių narių, praktika šioje srityje, išskirti ir įvertinti pagrindiniai rizikos veiksniai ir saugumo stiprinimo priemonės, remiantis skirtingomis sampratomis į šį reiškinį. Taip pat bus pateikti vertinimai ir išvados, kurias tiesiogiai bus galima panaudoti rengiant Valstybinę ekonominio saugumo programą. Šioms išvadoms iš esmės pritarta Ūkio ministerijos kolegijos posėdyje. Išvadų pagrindu rengiamos programos priemonės, kurios turėtų būti patvirtintos arba kaip atskira ekonominio saugumo užtikrinimo programa, arba inkorporuotos į kitas saugumo programas.

Įmonių teisė. LLRI ekspertai išanalizavo **Akcinių bendrovių įstatymo** projektą ir pateikė pasiūlymus įstatymų projektų rengėjams - Ūkio ministerijai. LLRI ekspertai atkreipė dėmesį į daugelį projekto taisytinių nuostatų – dėl akcininkų teisių ir pareigų, draudimo bendrovei įkeisti savo akcininkams turtą, darbuotojų akcijų išleidimo tvarkos ir kt. Vėliau LLRI išnagrinėjo Ūkio ministerijos atnaujintą įstatymo projektą ir pateikė išvadas. Nors naujajame dokumente nebeliko kai kurių ankstesnių suvaržymų, jame vis dar buvo išlikę nepagrįstų ir smulkmenišku įmonių veiklos reguliavimų, kurių derėtų atsakyti. Pradėjus Seimui svarstyti Akcinių bendrovių įstatymo projektą ir pateikė nuomonę dėl jo turinio atsakingiems Seimo komitetams. Seimas neatsižvelgė į LLRI pastabas ir priėmė Akcinių bendrovių įstatymą su suvaržymais bendrovėms skolintis iš akcininkų. Taip pat LLRI išanalizavo Seime svarstomas **Vertybinių popierių rinkos įstatymo pataisas** ir pateikė išvadas Seimui. LLRI nepritaria siūlymui įtvirtinti nuostatą dėl priverstinio akcijų pardavimo ir supirkimo bei dėl siūlymo taikyti šias nuostatas atgaline data.

Tęsdamas darbą įmonių dereguliavimo srityje, LLRI išnagrinėjo Ūkio ministerijos parengtą **Individualių įmonių įstatymo** projektą ir pateikė pastabas Seimui. LLRI nuomone, bene didžiausia šio projekto yda – draudimas vienam asmeniui būti kelių individualių įmonių savininku. Tokia nuostata taptų visiškai nepagrįstu asmens teisių suvaržymu, todėl jos būtina atsakyti. Seimas neatsižvelgė į LLRI pastabas.

Taip pat buvo parengtos pastabos **Ūkinių bendrijų įstatymo** projektui. Seimo Ekonomikos komitetas buvo atsižvelgęs į LLRI pastabas ir atsisakęs draudimo vienam asmeniui būti kelių ūkinių bendrijų tikroju nariu, bet vėliau įstatymo priėmimo metu šis draudimas liko.

Viešumas – 21 viešumo atvejis.

Kapitalo rinka. LLRI tęsė darbus dėl hipotekinio kreditavimo instrumento įdiegimo galimybių ir sąlygų Lietuvoje. Seimui pateikta ekspertizė dėl **Hipotekinių obligacijų ir hipotekinio kreditavimo įstatymo** projekto, dalyvauta svarstymuose Seimo komitetuose. LLRI ekspertai atkreipė dėmesį, kad įstatymo projekto numatyta galimybė verstis hipotekiniu kreditavimu ir hipotekinių obligacijų leidimu tik kredito įstaigoms, nustatyti apribojimai kredito gavėjų ratui ir kredito panaudojimo paskirčiai bei pernelyg griežtas hipotekinio kredito dydžio ir įkeičiamo turto vertės santykio reikalavimas užprogramuos hipotekinių obligacijų rinkos seklumą, mažą likvidumą ir dirbtinai susiaurins hipotekinių kreditų teikėjų ir naudotojų ratą.

LLRI kartu su LRS Biudžeto ir finansų komitetu ir Finansų analitikų asociacija suorganizavo **apskrito stalo diskusiją**, kurioje buvo diskutuojama apie parengtą Hipotekinių obligacijų ir hipotekinio kreditavimo įstatymo projektą ir ar yra būtini įstatymo projekto pakeitimai ir kokie jie turėtų būti, kad siūloma įdiegti hipotekinio kreditavimo sistema būtų lankstesnė ir tinkamesnė Lietuvos sąlygomis. Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertas Andrius Bogdanovičius, pristatė pranešimą „Polemika dėl finansų įstaigų galimybių išleisti hipotekines obligacijas: teisiniai ir ekonominiai aspektai“. Po šių diskusijų Seime laikinai sustabdytas įstatymo su ydingomis nuostatomis priėmimas.

Viešumas žiniasklaidoje - 10 komentarų apie pinigų politiką, jos įtaką Lietuvos ir pasaulio ekonomikai.

Konkurencija. Parengtos ir pateiktos išvados **Konstituciniam teismui dėl Alkoholio kontrolės įstatymo** kai kurių nuostatų bei dėl Alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių kai kurių nuostatų atitikties Konstitucijai.

Atsakyta Ekonomikos komitetui į prašymą pareikšti nuomonę **dėl automobilių techninių apžiūrų organizavimo reglamentavimo**. Reikalui esant, LLRI yra pasiruošęs padėti Seimo Ekonomikos komitetui suformuluoti poziciją ir teisės aktų projektus liberalizuojant techninių apžiūrų rinką.

Ūkio ministerijai parengus **Mažmeninės prekybos įmonių veiklos viešumo ir sąžiningos konkurencijos užtikrinimo įstatymo projektą**, LLRI ekspertai išnagrinėjo šį projektą ir ruošėsi aktyviai dalyvauti viešai nagrinėjant šią valdžios iniciatyvą. Delfi.lt buvo publikuotas straipsnis "Kai valdžia kišasi į verslą - gero nelauk", kuriame LLRI ekspertas Andrius Bogdanovičius svarstė, ar rengiamas įstatymo projektas pataisys prekybininkų, gamintojų ir tiekėjų santykius ir problemas. Vėliau Vyriausybė dar kartą atsisakė idėjos reguliuoti šios rinkos dalyvių tarpusavio santykius.

Viešumas žiniasklaidoje - žurnalistus domino didieji prekybos tinklai, prekybos būdai, vartotojų teisės, konkurencija energetikoje - 10 komentarų.

Numatoma išsiaiškinti planuojamus Konkurencijos įstatymo pakeitimus ir, reikalui esant, teikti siūlymus.

Nuosavybė. Rugsėjo mėnesį LLRI baigė pusmetį trukusį projektą „Nuosavybės teisių apsauga ir valstybės ekonominių sankcijų politika“, kurį įgyvendino kartu su Lietuvos žmogaus teisių centru (LŽTC). Projektu siekiama paskatinti efektyvios nuosavybės teisių apsaugos sistemos plėtrą, identifikuoti problemas, susijusias su nuosavybės sąvokos apibrėžimu Lietuvos įstatymuose, ir pateikti siūlymus, kaip tinkamiau ginti nuosavybės teises nustatant ir taikant ekonomines sankcijas.

Projekto rėmuose buvo atlikta šalies įmonių apklausa apie mokesčių administravimą ir nuosavybės politiką Lietuvoje. Apklausa parodė, jog, priešingai paplitusiai nuomonei, didžiausią pavojų Lietuvos verslininkų nuosavybei kelia blogi įstatymai ir netinkamas jų vykdymas, o ne teisėsaugos institucijų ar mokesčių administratorių veiksmai. Net 45,5 proc. respondentų mano, kad jų nuosavybė nėra saugi, ir net 50,8 proc. apklaustųjų teigimu, aiškesni ir stabilesni įstatymai labiausiai padėtų sumažinti mokesčių įstatymų pažeidimų skaičių. Balandžio 24 d. surengtoje spaudos konferencijoje LLRI pristatė **sociologinės apklausos "Mokesčių administravimas ir nuosavybės apsauga" rezultatus**.

Birželio 24 d. įvyko LLRI ir Žmogaus teisių centro organizuojamas **seminaras „Nuosavybės saugumas. Ar tvirti rinkos pamatai Lietuvoje?“**, kuriame bus pristatyti tyrimo „Mokesčių administravimas ir nuosavybės apsauga“ rezultatai ir išvados bei pasiūlymai, kaip tobulinti nuosavybės apsaugą, ypač mokesčių administravimo ir ekonominių sankcijų srityse. Seminare taip pat buvo diskutuojama apie nuosavybės neliečiamumo reikšmę rinkos santykiams ir pavojus, kylančius savininkams Lietuvoje, buvo aptartos savininko teisės Lietuvos teisinėje sistemoje bei nuosavybės apsauga taikant administracines sankcijas ir administracinius mokesčius. Seminaras buvo 7 kartus paminėtas įvairiose žiniasklaidos priemonėse.

Svarbiausias šio projekto darbas – parengta išsami **studija „Nuosavybės teisės ir ekonominių sankcijų politika“**. Darbe analizuojamas nuosavybės teisės reglamentavimas pagrindiniuose

tarptautiniuose ir nacionaliniuose dokumentuose. Ši analizė leidžia teigti, kad, nors nuosavybės teisės samprata ir jos traktavimas ir Europos žmogaus teisių konvencijoje, ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose iš esmės sutampa, siekiant geresnio nuosavybės teisės gynimo būtini kai kurie teisės aktų ir teisėkūros principų pakeitimai.

Studijoje taip pat nagrinėjamos ekonominės sankcijos (baudos, turto konfiskavimas, turto areštas ir kt.), numatytos įvairiuose Lietuvos teisės aktuose; ypatingas dėmesys skiriamas Mokesčių administravimo įstatymo ir Administracinių teisės pažeidimų kodekso normoms. Pagrindinis šios analizės objektas – nuosavybės teisių ir ekonominių sankcijų suderinamumo problema.

Pagal projekto rėmuose atliktą ekonominių sankcijų reglamentavimo analizę parengta medžiaga buvo pateikta valdžios institucijoms ir renginio dalyviams.

NVO reglamentavimas. Gegužės 23 d. Lietuvos teisės universitete įvyko projekto "Teisinių gebėjimų ugdymas ir žinių apie nevyriausybinių sektorių gausinimas" baigiamasis seminaras, kurio metu LLRI vyr. ekspertas Remigijus Šimašius skaitė pranešimą „Ūkinė NVO veikla: galimybės, ribos ir tendencijos“.

LLRI atstovas buvo pakviestas dalyvauti darbo grupėje, kurios tikslas parengti jungtinių visuomeninių organizacijų ir asociacijų įstatymą. Rengiant **Asociacijų įstatymo projektą**, buvo atsižvelgta į daugelį LLRI ekspertų pastabų ir pasiūlymų. Seime priimti Asociacijų ir Labdaros ir paramos fondų įstatymai iš esmės atitinka LLRI teiktus siūlymus. Po svarstymo Seime atsižvelgta į visus LLRI siūlymus, išskyrus galimybę asociacijų skyriams turėti juridinio asmens teises. Svarbiausias teigiamas įstatymo pakeitimas - leista ekonominė veikla. „Laisvosios bangos“ radijui buvo komentuotas Seimo sprendimas leisti valstybinėms įmonėms teikti labdarą ir paramą.

Taip pat dalyvauta darbo grupėje **Viešųjų juridinių asmenų koncepcijai** parengti. LLRI ekspertų pasiekta, kad nebūtų siūloma visiškai suvaržyti nevyriausybinių organizacijų ekonominę veiklą. Numatoma ir toliau sekti įvykius dėl NVO ekonominės veiklos ir į tai reaguoti.

Dalyvauta posėdžiuose svarstant NVO komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės klausimus, siekiant, kad komisija netaptų biurokratine institucija, o kliūčių šalintoja.

Tęsdamas darbą viešųjų įstaigų reglamentavimo srityje, LLRI išanalizavo Lietuvos Respublikos **pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą**, kuris numato apmokestinti ne pelno organizacijų iš ūkinės komercinės veiklos gautą pelną. Ekspertai teigia, jog projektas parengtas gerai nesusipažinus su viešųjų įstaigų - populiariausios ne pelno organizacijų veiklos formos – veikla ir specifika. Apmokestinant pelno nesiekiančių organizacijų pelną (kurį jos privalo skirti savo veiklai finansuoti) būtų stabdoma trečiojo sektoriaus plėtra, slopinamas jų aktyvumas, o tai neigiamai atsilieptų demokratijos ir integracijos procesams Lietuvoje.

Išvadas dėl šio įstatymo pataisų projekto LLRI pateikė 2003 m. spalį Seimo Biudžeto ir finansų komitetui. Seimas šį dokumentą turėtų priimti artimiausiu metu.

Viešumas žiniasklaidoje – 6 pasirodymai.

Privatizavimas. LLRI ekspertai pasveikino Finansų ministerijos siūlymą parduoti jos turimas Nacionalinės vertybinių popierių biržos ir Centrinio vertybinių popierių depozitoriumo akcijas ir pakvietė Vyriausybę pritarti šiam siūlymui. LLRI nuomone, Finansų ministerijos siūlomas sprendimas yra būtinas, nes **biržos privatizavimas** pernelyg ilgai atidėliojamas. Lietuva buvo pirmoji iš Baltijos šalių, įkūrusi vertybinių popierių biržą, tačiau tapo paskutiniąja ją privatizuojančia. Privatizuoti Nacionalinę vertybinių popierių biržą LLRI siūlė dar prieš metus, motyvuodamas tuo, kad jos privatizavimas taptų visapusišku postūmiu vertybinių popierių rinkos plėtrai ir integracijai, ir ragino ją privatizuoti iki Lietuvos ir kurios nors užsienio šalies biržos prekybos sistemų sujungimo.

Po ilgų LLRI pasisakymų apie investuotojų patikimumo vertinimą Ūkio ministerija pradėjo rengti šių vertinimų kriterijus.

Viešumas žiniasklaidoje – 69 pasirodymai. Numatoma ir toliau aktyviai komentuoti privatizavimo eigą, atkreipiant dėmesį į LLRI siūlymus dėl privatizavimo būdų ir raginant plėsti privatizavimą.

Registrai. Baigta platinti analitinė medžiaga „Nekilnojamojo turto registravimo ir įkeitimo sistemos efektyvumas“. Valdžios institucijos ir visuomenė nušviesta apie registrų sistemos trūkumus.

Toliau dirbta prie naujo **Valstybės registrų įstatymo** projekto. LLRI ekspertai dalyvavo Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LRV posėdžiuose, kuriuose buvo pristatyti LLRI siūlymai dėl vienkartinio duomenų registravimo, konkurencijos užtikrinimo duomenų tiekime ir registro tvarkytojo kainodaros principų. Įstatymo rengėjai atsižvelgė į kai kuriuos LLRI pasiūlymus. Numatyta ir toliau dalyvauti projekto svarstymuose.

Susitarta suburti rinkos dalyvių iniciatyvinę grupę problemoms valstybės registrų sistemoje identifikuoti. Identifikuotos problemos, susitarta paruošti pasiūlymus Valstybės registrų įstatymo projektui ir grupės vardu pateikti juos Vyriausybei ir Seimui. Paruošta Valstybės registrų įstatymo ekspertizė ir suderinta su iniciatyvinės grupės dalyviais.

Švietimas. Išleista konferencijos „Lietuvos aukštasis mokslas: diagnozės ir prognozės“ medžiaga, kuri buvo išplatinta konferencijos dalyviams ir suinteresuotoms institucijoms.

Igyvendindamas projektą apie aukštojo mokslo finansavimą, LLRI parengė **studiją „Aukštojo mokslo finansavimo alternatyvų analizė ir rekomendacijos“**. Šiame darbe pateikiamos pagrindinės alternatyvos, kaip būtų galima finansuoti aukštąjį mokslą Lietuvoje, įvertinamos kiekvienos iš jų stipriosios ir silpnosios pusės ir pristatomos rekomendacijos, kaip, atsižvelgiant į dabartinę situaciją, pertvarkyti aukštojo mokslo sistemą, kad aukštasis mokslas labiau atitiktų visuomenės poreikius, užtikrintų sistemos gyvybingumą ir tikslingumą. Analizė buvo pristatyta Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto nariams. Suinteresuotų grupių ir valstybės institucijų reakcija iš principo teigiama, tačiau neatrodo, kad būtų imamasi veiksmų. Numatoma tęsti darbus aukštojo mokslo finansavimo reformos srityje, pratęsti bendradarbiavimą su nevalstybinėmis aukštosiomis mokyklomis.

Išanalizuotas **Nevalstybinių aukštųjų mokyklų licencijavimo taisyklių projektas** ir pateiktos pastabos dėl šių mokyklų griežtesnio nei valstybinių mokyklų reglamentavimo. Deja, į pastabas neatsižvelgta, tačiau padėkota ir pažadėta priimti domėn ateityje.

Atviros Lietuvos fondas LRS Švietimo ir kultūros komiteto prašymu parengė ir atskiru leidiniu „Švietimo politikos monitoringas“ išleido nuomonę dėl Švietimo įstatymo projekto, kuriame įtrauktos ir LLRI pastabos dėl nevalstybinio švietimo.

LLRI vyr. ekspertas Šimašius įtrauktas į darbo grupę prie Mokslo ir verslo komisijos prie Lietuvos mokslo tarybos, kuriai pavesta parengti rekomendacijas dėl mokslo ir studijų institucijų bei verslo sąveikos.

Viešumas žiniasklaidoje - vienas straipsnis ir 6 komentarai žiniasklaidoje – vis labiau įsitvirtina nuostata, kad aukštajam mokslui reikalinga reforma. Panašias nuostatas pradėjo palaikyti Žinių ekonomikos forumas.

Viešasis administravimas

Teisėkūros reforma. Seimui svarstant **Lobistinės veiklos įstatymo projekto** pataisas Teisės ir teisėtarkos komiteto parengiamojo posėdžio diskusijoje, buvo pristatytos LLRI išvados. LLRI ekspertai atkreipė dėmesį, kad pataisos yra nepraktiškos ir realiai neįgyvendinamos, nepagrįstai riboja žmogaus teises, neatitinka pasaulyje įprastos lobizmo sampratos. Atsižvelgta į didelę dalį siūlymų. LLRI savo pastabas išplatino viešumoje, ypač tarp nevyriausybinių organizacijų. Šios parėmė LLRI idėjas ir jų sukeltas susirūpinimus padėjo išvengti netinkamo įstatymo nuostatų traktavimo.

Viešieji pirkimai. Sausio 31 d. LLRI vyresnysis ekspertas Remigijus Šimašius Valstybės kontrolės darbuotojams pristatė pranešimą „Viešieji pirkimai“, kuriame atkreipė dėmesį į viešųjų pirkimų esmines problemas ir pasiūlė būdus tikslingiau kontroliuoti viešųjų pirkimų vykdymą.

Birželio 19 d. Vilniuje vyko LLRI organizuota **konferencija „Laikas stiprinti statybos verslo teisinius pamatus: viešieji pirkimai ir reguliavimas statybos versle“**. Renginyje ekspertai, statytojai ir valdžios atstovai ieškojo būdų, kaip statybos verslo taisyklės bei viešųjų pirkimų procedūras padaryti aiškias, skaidrias ir pritaikyti jas moderniam statybos verslui. LLRI vyresnysis ekspertas Remigijus Šimašius pristatė pranešimą „Viešųjų pirkimų reguliavimas: perspektyvos ir poreikiai“. Kaip teigė ekspertas, nors Lietuvoje statybų daugėja ir statybos verslas sparčiai plėtojasi ir modernėja, jį dažnai varžo galiojantys reguliavimai ir viešųjų pirkimų procedūros. Todėl, jo nuomone, pats laikas išspręsti egzistuojančias statybos reguliavimo problemas šiandien, kai statybos rinka iš pirmo žvilgsnio atrodo klestinti, kad vėliau augimas neįstrigtų biurokratinuose pančiuose. Priimta rezoliucija, kurioje pritarta LLRI siūlymams. Seminaras ir jo metu nuskambėję siūlymai plačiai pristatyti žiniasklaidoje.

LLRI ekspertai Lietuvos pramonės prekybos ir amatų rūmų asociacijos prašymu atliko **Viešųjų pirkimų įstatymo analizę**. Kartu su Lietuvos pramonės prekybos ir amatų rūmų asociacija pateikti siūlymai Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymo svarstymo metu Vyriausybėje ir Seime. Atsižvelgta į neesminius siūlymus.

Tarptautinė prekyba. Balandžio 11 d. Užsienio reikalų ministerijos darbuotojams buvo pravestos paskaitos apie rinką ir valstybę bei užsienio ekonominę politiką.

Parengta studijos apie Eksporto politiką (kartu su EKT grupe) dalis, analizuojanti eksporto politikos priemones, jų efektyvumą, pateiktos rekomendacijos.

2003 m. spalį LLRI pradėjo vykdyti naują projektą, kurio tikslas - **atlikti Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūrą, įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28–30 straipsniams**, nustatantiems, kad prekyboje tarp ES šalių negali būti taikomi kiekybiniai importo ir eksporto apribojimai ir lygiaverčio poveikio priemonės. Projekto metu bus atlikti šie darbai: Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su netarifinių barjerų nustatymu ir jų administravimu, apžvalga, atitinkamų nuostatų grupavimas ir įvertinimas siekiant nustatyti jų atitiktį ES teisės aktams bei koregavimo būtinybę; Lietuvos Respublikos teisės aktuose, susijusiuose su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, nustatytų netarifinio reguliavimo priemonių įvertinimas, nustatant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28–30 straipsniams. Analizė atliekama remiantis 2003 m. galiojančiais Lietuvos Respublikos įstatymais, nutarimais, kitais norminiais teisės aktais ir Kombinuotosios prekių nomenklatūros 2003 metų versija. Projektą numatoma baigti 2004 m. vasarį.

Viešumas žiniasklaidoje šia tema – 17 pasirodymų.

Valstybės biudžetas. Parengtas projektas „**Programinio biudžeto formavimo tobulinimas**“, kurio tikslas yra padidinti programinio biudžeto planavimo bei panaudojimo galimybes, (1) sukuriant aplinką daryti efektyvius finansinius sprendimus bei (2) gerinant valstybės institucijų darbuotojų administracinius gebėjimus. Pasirašyta sutartis su Valstybės kontrole dėl bendrų darbų tobulinant programinio biudžeto formavimo reglamentavimą, parengtas darbų planas. Neradus finansavimo bendradarbiavimas sustabdytas.

Seimo opozicijai rengiant alternatyvų biudžetą, pateikti LLRI pasiūlymai. LLRI ekspertai ruošdami pasiūlymus išanalizavo Rusijoje „Jabloko“ paruoštą alternatyvų biudžetą ir kitų šalių panašius projektus. Dalyvauta Seimo plenariniame posėdyje, kuriame svarstytas alternatyvaus biudžeto projekto pateikimas opozicijos darbotvarkėje ir išsakyta LLRI nuomonė dėl alternatyvaus biudžeto tikslingumo. Taip pat buvo išnagrinėtas 2004 metų valstybės biudžetas, suformuluota ir komentuota pozicija.

Viešumas žiniasklaidoje – 18 komentarų spaudoje dėl biudžeto vykdymo ir paskirstymo, straipsnis „Iškalbingi valstybės finansai“ leidinyje „Lithuania in the world“.

Žemės ūkis. Viešumas žiniasklaidoje – viso 35 pasirodymai (kometarai, diskusijos radijuje ir TV, straipsniai „Kovos laukas – žemė“ ir „Politinis žemės ūkio verslas“).

Žinių ekonomika ir telekomunikacijos. Parengta „Lietuvos atvejo studija“ Žinių ekonomikos Helsinkio forumui (03.25-28), pristatanti privataus ir viešojo sektorių sėkmingo bendradarbiavimo pavyzdį – projektą „Langas į ateitį“ Lietuvoje. Studijos tikslas - privačios iniciatyvos privalumų prieš valstybines atskleidimas, Lietuvos privačių kompanijų ir nevyriausybinų organizacijų vaidmens kuriant informacinę visuomenę demonstravimas tarptautinei visuomenei

Išanalizuota **Pasaulio banko ataskaitą „Žinių ekonomikos plėtra Lietuvoje“**. LLRI organizuotame ataskaitos pristatymo renginyje pateikti komentarai. LLRI komentaruose iš 4 Pasaulio banko nurodomų prielaidų žinių ekonomikai susikurti, akcentuojamos dvi – švietimas ir verslo aplinka, kaip sritys, tiesiogiai priklausančios nuo politikos. Trečioji prielaida – informacinė infrastruktūra - natūraliai plėtojasi rinkoje, o inovacijų sistema taip pat bus neefektyvi, jei bus suformuota dirbtinai „iš viršaus“. Numatoma toliau reaguoti į viešąsias diskusijas, rengiamus strateginius dokumentus ar atskirus sprendimus dėl žinių ekonomikos sukūrimo, akcentuojant faktą, kad žinių ekonomika funkcionuoja pagal tuos pačius ekonomikos dėsnius ir kad valstybinės intervencijos turi ilgalaikes neigiamas pasekmes jos plėtrai.

LLRI baigė **projektą „Factors and Impacts in the Information Society: a Prospective analysis in the candidate countries“ („Informacinės visuomenės iššūkiai: perspektyvų analizė šalyse kandidatėse“)**, kurio tikslas - detalai išnagrinėti ir išsiaiškinti neapibrėžtumus ir iššūkius, susijusius su ES plėtra: technologinius, ekonominius, politinius ir socialinius veiksnius bei jų poveikį mokslo ir technologijų politikai, konkurencingumui ir užimtumui išsiplėtusioje Europoje per ateinančius dešimt metų. Informacinės visuomenės pjūvis buvo pasirinktas dėl to, jog šalių kandidačių vyriausybės įvardijo jos plėtrą kaip aukštą prioritetą.

Šio projekto užsakovas - Institute of Prospective Technological Studies, Sevilija. Tai vienas iš septynių Europos Komisijos institutų (Joint Research Centre), kurio misija aprūpinti Europos Komisiją perspektyvų analize ir parama formuojant ES politiką. Iš viso projekte dalyvavo 13 šalių kandidačių atstovaujančios tyrimų grupės, Lietuvai atstovavo Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Projekto metu Europos Komisijai pateiktos 13 šalių monografijos ir apibendrinta stojančiųjų šalių ataskaita, kurią rengs *International Centre for Economic Growth*, Budapeštas. LLRI parengtą studiją apie Lietuvą planuoja pristatyti visuomenei.

LLRI ekspertai paruošė ir pristatė pranešimus žinių ekonomikos sityje:

1. kovo 19 d. LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė Vilniaus universiteto ekonomikos ir komunikacijų studentams skaitė paskaitą apie ekonomines prielaidas inovacijoms;
2. vasario 28 d. „Techdata“ surengtame seminare Guoda Steponavičienė skaitė pranešimą apie informacinės visuomenės plėtros galimybes Lietuvoje ir eurointegracijos įtaką šiam procesui;
3. gegužės 8 d. Guoda Steponavičienė dalyvavo Lietuvos studentų atstovybių sąjungos konferencijoje "ES iššūkiai aukštajam mokslui", kuriame skaitė pranešimą „Aukštasis mokslas žinių visuomenėje“. Pranešime LLRI viceprezidentė akcentavo, jog aukštasis mokslas yra vienas iš svarbiausių veiksnių žinių visuomenei susiformuoti, ir pristatė požiūrį į tai, kokia turėtų būti aukštojo mokslo sistema, kad patenkintų aukštus žinių visuomenės poreikius.
4. gegužės 9 d. LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė dalyvavo Seime vykusiame aljanso "Langas į ateitį" ir Seimo Informacinės visuomenės plėtros komiteto organizuojamame renginyje aljanso pirmiesiems veiklos metams paminėti. G.Steponavičienė renginyje skaitė pranešimą "Langas į ateitį" vieta Lietuvoje ir tarptautiniu mastu", kuriame kalbėjo apie privačią-viešąją partnerystę: nagrinėjo šio reiškinio prasmę, įvairovę ir aljanso „Langas į ateitį“, kaip tokios partnerystės, sėkmės priežastis.
5. gegužės 12 d. G.Steponavičienė dalyvavo 5-ame Baltijos ekonomikos forume "Galimybės ir iššūkiai Baltijos šalims naujojoje Europoje" ir skaitė pranešimą sekcijoje "Informacinės technologijos ir telekomunikacijos" apie tai, kokie reguliavimai ir kokią įtaką daro žinių ekonomikos ir informacinės visuomenės plėtrai.
6. G. Steponavičienė komentavo informacinės visuomenės kūrimosi Lietuvoje problemas Žinių ekonomikos forumo ir Nacionalinio susitarimo komiteto organizuotoje konferencijoje

„Pasaulio banko ataskaita „Lietuva kelyje žinių ekonomikos link“ – akstinas veikti“ - išnagrinėtas Pasaulio banko ataskaitoje išdėstytas alternatyvus universaliųjų paslaugų teikimo modelis – universali prieiga, pateikti šio modelio privalumai.

7. taip pat LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė dalyvavo „Infobalt“ konferencijos diskusijoje dėl e.vyriausybės ir informacinės savaitės diskusijoje dėl atvirojo kodo naudojimo.
8. vyr. ekspertas Remigijus Šimašius Lietuvoje Informacinės visuomenės plėtros komiteto organizuotame seminare Seime perskaitė pranešimą apie e. parašo naudojimo problemas

Taip pat LLRI ekspertai atliko **Elektroninių ryšių įstatymo projekto** analizę ir pateikė išvadas jo rengėjams. Vyriausybei pateikus įstatymo projektą Seimui, ruošiamasi dalyvauti projekto svarstymuose Seimo komitetuose.

Pateiktos pastabos Infobalt asociacijos paruoštam projektui dėl Žinių ekonomikos Lietuvoje monitoringo. Koreguojant koncepciją buvo atsižvelgta į dalį pastabų.

Viešumas žiniasklaidoje – viso 16 pasirodymų žiniasklaidoje, tarp kurių straipsniai „Niekuomet mums investicijų nebus per daug“ bei į žurnalą „Lithuania in the world“ apie Lietuvos informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektorių. Taip pat LLRI viceprezidentė Guoda Steponavičienė interviu "Lietuvos ryto" priede "Vartai" kalba apie konkurenciją tarp mobiliojo ryšio bendrovių bei straipsnyje „Žinių ir kitos ekonomikos: „ieškokite žmogaus“ analizuoja pastaruoju metu itin madingos „žinių ekonomikos“ mitus.

Verslo etika. Parengtas projektas „**Verslo etika Lietuvoje**“, kurio tikslas padėti asocijuotoms verslo struktūroms parengti ir propaguoti verslo etikos normas, kurios padėtų verslo plėtrai Lietuvoje. Pasiūlyta ACC ir Lietuvos pramonės prekybos ir amatų rūmų asociacijai (LPPARA) tapti projekto partneriais. LPPAR direktorių taryba pritarė bendradarbiavimui šiame projekte.

LLRI tyrimai ir apžvalgos

Ekonomikos tyrimas. LLRI išleido "**Lietuvos ekonomikos tyrimą 2002/2003**", kuriame pateikiami rinkos dalyvių 2002 m. vertinimai ir patikslintos prognozės 2003-iesiems. Leidinyje lietuvių ir anglų kalbomis nagrinėjamas BVP augimas, šešėlinė ekonomika, užsienio prekybos pokyčiai, kainų pokyčiai, nedarbo lygis, mokesčių našta, prognozuojamas lito ir dolerio kursas, darbo užmokestis, namų ūkių pajamos, santaupos ir investicijos, įmonių pelningumas, nuosavybės grąža ir investicijos, paskolų ir indėlių palūkanų normos. Šis LLRI tyrimas, atliekamas nuo 1997 metų, yra paremtas rinkos dalyvių apklausa.

Viešumas žiniasklaidoje - sausio 28 d. tyrimas pristatytas spaudos konferencijoje. Spaudos konferencija plačiai nušviesta žiniasklaidoje - apie 30 paminėjimų, 16 komentarų, 1 diskusija radijuje ir 1 televizijoje, straipsnis „Auksinės žuvelės ilgesys“.

Rugsėjo 30 d. **LLRI pristatė 12-ąjį Lietuvos ekonomikos tyrimą**, kuriame pateikiamos rinkos dalyvių patikslintos prognozės 2003-iesiems ir 2004 m. prognozės. Tyrimo duomenimis, 2003 m. Lietuvos ekonomikos augimas spartės, toliau kils gyventojų pajamos, mažės skolinimosi kaina, tačiau įmonių finansiniai rodikliai iš esmės nesikeis. Prognozuojama, kad 2004 m. Lietuvos ūkis augs panašiais tempais, sparčiau didės namų ūkių pajamos ir darbo užmokestis, gerės įmonių finansinė padėtis.

Nations in Transit. Sausio 28-30 dalyvauta Freedom House *Nations in Transit* susitikime Budapešte. Susitikta su kitais autoriais ir vertinimo komisijos nariais, aptartos įvertinimo, reitingavimo ir šalių palyginamumo problemos, sulaukta daug patarimų dėl turinio, analizės, interpretacijų. Freedom House aukštai vertina mūsų indėlį ir ketina tęsti bendradarbiavimą su institutu.

Doing Business in Lithuania. Parengta Lietuvos ekonomikos apžvalgą leidiniui „Doing Business in Lithuania“. Jau išspausdinta mūsų apžvalga apie Lietuvos ir ES santykius leidiniui britų knygoje „Doing Business with Lithuania“.

Kiti LLRI darbai

Tarptautinis bendradarbiavimas

LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė dalyvauja projekte „**Western Choice for Belarus**“. R. Vainienė Minske organizuotame renginyje pristatė pranešimą apie Lietuvos reformų patirtį, dalyvavo Baltarusijos ekspertų diskusijoje dėl Baltarusijos ekonomikos reformų bei leidinio šia tema paruošime. Šia tema kalbėjo TV laidoje „Frontas“ „Ar prie sovietų buvo geriau gyventi“ ir parašė straipsnį „Lietuvos žiniuose“ „Artimas tolimas socializmas“.

Gegužės 7 d. vyko LLRI organizuotas **seminaras "Verslas Baltarusijoje"**, kuriame Baltarusijos nepriklausomų institutų atstovai papasakojo apie Baltarusijos ekonominę padėtį ir perspektyvas, buvo aptartos galimybės šioje šalyje kurti ir plėtoti verslą. R. Vainienė renginyje pristatė pranešimą „Štrichai investuotojui“.

Vasario mėnesį LLRI ekspertai dalyvavo Utenoje, Kaune, Klaipėdoje **surengtuose Pasaulio Banko veiklos strategijos 2003-2005 m. pristatymuose**, kuriuose buvo aptartas banko vaidmuo Lietuvoje reformuojant švietimą, sveikatos apsaugą žemės ūkį, viešąjį administravimą ir kitas sritis. Renginiuose LLRI atstovai išsakė savo nuomonę apie dokumente numatytus Pasaulio Banko veiklos prioritetus ir pateikė rekomendacijas. Į diskusiją buvo pakviesti apskričių verslininkai, nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių atstovai. Pasaulio Banko veiklos strategijos pristatymus padėjo organizuoti ir LLRI.

Gegužės 4-6 d. LLRI prezidentas **Ugnius Trumpa viešėjo Estijoje**, kurioje susitiko su valstybinių institucijų atstovais ir aptarė integracijos į ES poveikį abiejų šalių įmonėms, mokesčių reformų privalumus ir skirtumus. Lankydamasis nevyriausybiniuose Estijos organizacijose, LLRI prezidentas diskutavo apie galimus bendrus projektus analizuojant ir formuluojant pasiūlymus dėl ekonominės politikos Baltijos šalių regione.

Gegužės 12 d. LLRI prezidentas Ugnius Trumpa ir viceprezidentė Guoda Steponavičienė dalyvavo 5-ame **Baltijos ekonomikos forume "Galimybės ir iššūkiai Baltijos šalims naujojoje Europoje"**, kuris įvyko Vilniuje, viešbutyje "Le Meridien Villon". Renginyje U.Trumpa moderavo sekciją "Verslo aplinka ir investavimas regione". G.Steponavičienė skaitė pranešimą sekcijoje "Informacinės technologijos ir telekomunikacijos" apie tai, kokie reguliavimai ir kokią įtaką daro žinių ekonomikos ir informacinės visuomenės plėtrai.

Gegužės 15-16 d. LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė dalyvavo tarptautinėje **metinėje Pasaulio banko konferencijoje**, vykusioje Prancūzijoje, Paryžiuje. Konferencijoje R.Vainienė kalbėjo apie fiskalinės sistemos pokyčius Centrinėje ir Rytų Europoje kaip atsaką į kaip atsaką į vykstančius ekonomikos pokyčius šiame regione. Taip pat dalyvauta Pasaulio banko video konferencijoje su Lenkija.

Birželio 22-25 d. LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė **dalyvavo Montenegro vykusioje konferencijoje apie mikrovalstybės perspektyvas**, kuri organizavo Institute for Strategic Studies and Prognoses. R.Vainienė skaitė pranešimą "Valdžios kainos mažinimas: nuo prievartinių prie savanoriškų pirkimų", kuriame atskleidžiama valdžios kaštų įvairovė ir argumentuojama išlaidų, kurias žmonės skiria valdžiai, mažinimo svarba.

Taip pat birželį Rūta Vainienė dalyvavo organizacijos „Balcan Political Club“ konferencijoje Sofijoje bei su pranešimu **konferencijoje „Can Ukraine use Baltic example?“** Kijeve.

Institute vyko tolimesnis pasiruošimas pasaulinės tarptautinės asociacijos „Tarptautinė visuomenė už individo laisvę“ (International Society for Individual Liberty) konferencijai Vilniuje. Liepos 6-10 d. Vilniuje vyko **tarptautinė konferencija „Į laisvę: principai ir jų įgyvendinimas“**, į kurią susirinko laisvės apologetai - ekonomistai, filosofai, politikai, akademikai, žurnalistai - iš viso pasaulio. Tai buvo pirmą kartą Lietuvoje rengiamas pasaulio libertarų forumas.

Rugpjūčio mėnesį LLRI prezidentas Ugnius Trumpa **davė interviu Baltarusijos leidiniui "Nacionalinis ekonomikos žurnalas"** apie Lietuvos stovimą į Europos Sąjungą, perspektyvas joje bei ekonomikos reformas Lietuvoje. Pokalbis su LLRI prezidentu publikuojamas leidinio interneto svetainėje rusų kalba.

Rugsėjo 21-22 d. instituto prezidentas **Ugnius Trumpa dalyvavo apskrito stalo diskusijoje Bagdade**, kurioje buvo nagrinėjama, kaip Centrinės Europos ir Baltijos šalių patirtis vykdant ekonomikos reformas gali padėti Irakui pereiti prie rinkos ekonomikos. Įspūdžiais iš kelionės ir diskusijos Bagdade LLRI prezidentas Ugnius Trumpa pasidalijo su "Lietuvos rytu" ir straipsnyje specialiai "Veidui". Spalio 7 d. LLRI prezidentas Ugnius Trumpa dalyvavo oficialiame susitikime su Užsienio ministerijos pareigūnais ir papasakojo apie padėtį Irake ir ekonominę šalies pertvarką.

Spalio 8 d. LLRI prezidentas Ugnius Trumpa dalyvavo Minske vykusioje konferencijoje "**Globalizacija**". Ją organizavo Baltarusijos Privatizavimo ir vadybos institutas. Renginyje LLRI prezidentas skaitė pranešimą apie globalizacijos reikšmę mažoms ir vidutinio dydžio šalims.

Spalio 14 d. Lietuvos laisvosios rinkos institute lankysis Friedricho Naumanno fondo, Vokietija, tarybos pirmininkas Oto Lambsdorfas (Otto Lambsdorff). Susitikimo tikslas - susipažinti su LLRI darbais ir čia dirbančiais žmonėmis, aptarti įgyvendintus bendrus LLRI ir Friedricho Naumanno fondo projektus bei tolesnio bendradarbiavimo galimybes vieningoje ES erdvėje.

Lapkričio 17-18 d. LLRI prezidentas **Ugnius Trumpa dalyvavo Jerevane, Armėnijoje, vykusiame seminare apie smulkaus ir vidutinio verslo plėtros skatinimą, kurį surengė Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO)**. Šis seminaras - 12-ojo ESBO ekonomikos forumo dalis. Renginyje LLRI prezidentas skaitė pranešimą apie nacionalinės įstatymų leidybos ir verslui palankios politikos kūrimą pagrindinėse srityse.

Lapkričio 20-23 d. **LLRI viceprezidentė Rūta Vainienė dalyvavo tarptautinėje konferencijoje "Austrų ekonomika šiandien II: reformos vardan konkurencingos ekonomikos"**, kurią rengė Friedrich A. v. Hayek institutas Vienoje. Konferencijos tikslas - paskatinti Austrijos pajamų mokesčio reformą ir pereiti prie proporcinio pajamų mokesčio. Renginyje Rūta Vainienė skaitė pranešimą tema "Iššūkiai mažoms šalims Europos Sąjungoje".

Lapkričio 20-21 d. **LLRI vyresnioji ekspertė Aneta Piasecka dalyvavo Malmėje, Švedijoje, vykusiame seminare apie nelegalų darbą ir galimas kovos su juo priemones ES šalyse narėse ir kandidatėse**. Seminarą rengė organizacijos „Inregia“ (Švedija) ir „Regionplan“ (Olandija), kurios atlieka išsamią studiją apie specifinius nelegalaus darbo aspektus ES ir stojančiose šalyse. Lietuvos laisvosios rinkos institutas dalyvavo šiame projekte ir parengė analizę apie šešėlinę ekonomiką Lietuvoje. Renginyje šio darbo autorė Aneta Piasecka skaitė pranešimą apie situaciją Lietuvoje.

Gruodžio 16-18 d. LLRI prezidentas Ugnius Trumpa ir plėtros vadovė Edita Maslauskaitė Lietuvos Respublikos Ambasados Maskvoje kvietimu lankėsi Maskvoje, kur susitiko su Lietuvos verslo klubo nariais, Maskvoje dirbančiais Lietuvos verslininkais ir LR Ambasados Maskvoje darbuotojais. Renginyje LLRI prezidentas skaitė **pranešimą apie Lietuvos stojimo į ES pasekmes ir įtaką Lietuvos verslo santykiams su Rusija**. Viešnagės metu LLRI atstovai taip pat susitiko su Heritage fondo atstovybės Maskvoje vadovu Jevgenyj Volk ir Pereinamojo laikotarpio instituto, vadovaujamo Jegoru Gaidaro, atstovu Leonid Todorov, su kuriais aptarė Rusijos ekonomikos aktualijas.

Kursas „Kapitalizmas ir laisvė“. Pavasario sesiją LLRI bendradarbiai dėstė kursą, kuriuo siekiama gilinti socialinių ir ekonominių visuomenės gyvenimo dėsnių supratimą ir įtvirtinti laisvės kaip dalyko, kuris reikalauja gilaus žmonių supratimo, dėstymo tradiciją. Kursas vyko VU Teisės fakultete ir Tarptautinėje aukštojoje vadybos (ISM) mokykloje. Kursą lankė VU Komunikacijos, Teisės fakultetų, TSPMI ir ISM studentai, viso – 152 studentai.

Tęsdamas švietėjišką veiklą, LLRI skelbia **konkursą „Laisvės studijos“**, kurio tikslas - gilinti socialinių ir ekonominių visuomenės gyvenimo dėsnių supratimą. LLRI tikisi, kad šis konkursas paskatins tradiciją Lietuvos aukštosiose mokyklose nagrinėti asmens laisvę kaip reiškinį, kuris reikalauja žmonių supratimo analizuojant socialinius ir ekonominius visuomenės dėsnius. Konkursas skirtas studentams, tačiau dalyvauti kviečiami ir savarankiškai neformaliai studijuojantys asmenys, ne jaunesni kaip 17 metų amžiaus ir darbo užbaigimo metu neturintys mokslinio daktaro

laipsnio. Studentai taip pat gali pateikti darbus, kurie yra atlikti kaip studijų programos dalis (referatai, kursiniai darbai, bakalauro baigiamieji darbai, magistro baigiamieji darbai).

Šis darbas rašančiuosius turėtų paskatinti nagrinėti socialinių ir ekonominių visuomenės dėsnių veikimą ekonomikos, teisės, moralės ar kitose srityse, išmokyti suprasti žmonių motyvacijas socialinėje-ekonominėje veikloje ir suvokti, kad žmonių tikslų ir vertybių įvairovė ne trikdo, o priešingai – palaiko sklandų visuomenės sambūvį.

LLRI ekspertų komentarai - portale "Delfi.lt". LLRI ekspertai portale "Delfi.lt" nagrinėja karščiausias pastarojo meto ekonominius, socialinius ir kitus įvykius, reiškinius bei iniciatyvas. Ekspertų nuomonė publikuojama portalo rubrikoje "Komentarai".

LLRI žiniasklaidoje 2003 metais

Per 12 mėnesių LLRI užfiksavo **868** ekspertų komentarus, diskusijas radijuje ir televizijoje bei publikacijas spaudoje (įskaitant straipsnius, komentarus, pranešimus spaudai, citavimus ir paminėjimus).

LLRI iniciatyva – 192 (22,2 %);

Žurnalistų iniciatyva – 676 (77,8 %)

1. Integracija į ES - 123
2. Mokesčių politika - 115
3. Ekonominė politika – 71
4. Privatizavimas – 69
5. Dereguliavimas – 57
5. Pensijų reforma – 57
6. Lietuvos ekonomikos tyrimas – 37
6. Kita – 37
7. Žemės ūkis – 35
8. Darbo santykiai – 32
9. Makroekonomika – 28
10. Būsto politika – 24
11. Sveikatos apsauga – 23
12. ISIL konferencija – 21
12. Įmonių veiklos reglamentavimas – 21
13. Energetika – 20
14. Valstybės biudžetas, skola - 19
15. Pinigų politika – 18
15. Nuosavybė – 18
16. Užsienio prekyba – 17
17. Žinių ekonomika – 16
18. Korupcijos prevencija – 13
19. Konkurencija – 10
19. Socialinė apsauga – 10
19. Kapitalo rinka – 10
19. Viešieji pirkimai – 10
19. Statybų procedūros – 10
20. Švietimas – 7
21. NVO veiklos reglamentavimas – 6
22. Finansų tarpininkai (bankai, draudimas) – 5
23. Apskaita – 2
23. Viešasis administravimas – 2

LLRI pasirodymai pagal žiniasklaidos tipą

Spauda – 382 (44 %)
Radijas – 266 (30,6 %)
Televizija – 88 (10,1 %)
El. žiniasklaida – 69 (7,9 %)
Agentūros – 63 (7,3 %)

LLRI pasirodymai pagal formą

Komentarai – 485 (55,9 %)
Cituojuama – 84 (9,7 %)
Žinutės – 78 (8,9 %)
Diskusijos – 66 (7,6 %)
Straipsniai – 56 (6,5 %)
Reportažai – 53 (6,1 %)
Minima - 25 (2,9 %)

Spaudos konferencijos

Surengta – 5

Lietuvos ekonomikos tyrimo pristatymas
Dėl pasitraukimo iš Saulėtekio
Nuosavybės apklausos pristatymas
ISIL konferencijos pristatymas
Darbo tarybų įstatymo projektas

Pranešimai spaudai

Išplatinta - 9

Dėl dalyvavimo ES referendume
Laisvės nuo mokesčių diena
Privatizavimas (birža)
Statybos ir viešieji pirkimai (renginys)
ISIL konferencija
Frazer ekonominės laisvės indeksas
Pozicija dėl pensijų reformos
Lietuvos ekonomikos tyrimo pristatymas
ES teisės įgyvendinimas (renginys)

Informacija pagal LR viešųjų įstaigų įstatymo 12 straipsnį

1. Lietuvos laisvosios rinkos instituto dalininkai finansinių metų pradžioje ir pabaigoje:

1. Aleksandras Abišala
2. Kęstutis Glaveckas
3. Juozas Kabašinskas
4. Skirmantė Kondratienė
5. Elena Leontjeva
6. Darius Mockus
7. Lloyd Roach
8. Kurt Schuler
9. Algimantas Šindeikis
10. Nijolė Žambaitė

2. Lietuvos laisvosios rinkos instituto gautos lėšos ir jų šaltiniai per finansinius metus:

	- 1 539 136 Lt
parama	- 1 024 359 Lt
komercinės pajamos	- 514 777 Lt

3. Informacija apie viešosios įstaigos įsigytą ir perleistą ilgalaikį turtą per finansinius metus:

- už 29 414 Lt

4. Lietuvos laisvosios rinkos instituto išlaidos per finansinius metus:

1 493 023 Lt

5. Lietuvos laisvosios rinkos instituto darbuotojų skaičius finansinių metų pradžioje – 18
finansinių metų pabaigoje – 16